

Darujte, ale nepodporujte podvodníky

Médii občas proběhne informace o falešných sbírkách nebo jiném podvodném mámení peněz z lidí, kteří chtějí podpořit dobrou věc. Takových případů sice není mnoho a většinou za nimi ani nestojí neziskové organizace, jejich dopad na důvěru veřejnosti vůči neziskovkám však bývá poměrně velký. Podvody tohoto druhu nás totiž zasahují na citlivém místě. Rozhodnutí podpořit nějaký charitativní účel je většinou velmi osobní, kromě deziluze ze ztráty peněz si v takovém případě odnášíme i pocit zklamané důvěry. V takové situaci je snadné si říct „už raději nikomu nic dávat nebudu“, takové rozhodnutí je však prohrou pro ty, kteří se ničím neprovinili a naše dary opravdu potřebují, i pro nás samotné, protože se připravujeme o dobrý pocit z pomoci.

Úplné bezpečí neexistuje

Je fér říct, že úplně v bezpečí nejsme jako dárci nikdy. Podvodníci jsou vynalézaví a prohlédnout jejich triky může být poměrně složité. Také nejsme vždy v situaci, kdy můžeme nebo chceme něco prověřovat.

Zejména zástupci firem, kteří jsou zvyklí pracovat s různými výkonnostními ukazateli, se na nás někdy obrací s žádostmi, abychom pro ně definovali sadu několika jednoduchých ukazatelů, podle kterých spolehlivě poznají poctivou neziskovku, která dobře funguje a jejich dar využije maximálně efektivně. Ukazatele, které je dobré sledovat, samozřejmě existují, nejsou to však žádné kouzelné nástroje pro zaručené oddělení zrna od plev. S podporou neziskovek je to tak trochu jako s investicemi do firem. Je důležité přemýšlet nad tím, kam peníze dáváte, jistotu zhodnocení však nemáte nikdy. Pokud by nějaký jednoduchý návod existoval, byli bychom všichni milionáři.

Obecné zásady

Ideální je vybudovat vztah

Stará poučka říká, že v dárcovství nejsou tím nejdůležitějším peníze ale vztahy. Opravdu to platí. Na chvíli se zastavte, ujasněte si, jaké téma chcete podporovat, najděte neziskovku, která se jím zabývá a třeba ji několik měsíců jen tak sledujte. Zajděte na nějakou její akci, zeptejte se, pokud je vám něco nejasného, můžete zajít i na návštěvu ... Pokud se vám líbí, co organizace dělá, jak se prezentuje a jak s vámi komunikuje, můžete se domluvit na formě podpory. Rozhodně nemusí jít o velké částky, důležitá je pravidelnost. Pokud se stanete pravidelným dárce, bude si vás každá seriózní neziskovka hýčkat. Informování o nakládání s darovanými penězi je základ, dále můžete očekávat zprávy o novinkách nebo pozvánky na akce a setkání.

Dárcovství založené na dlouhodobém vztahu je oboustranně výhodné. Jde o velmi bezpečný způsob podpory, který vám může otevřít nové obzory a cesty k zajímavým lidem. Neziskovka zase ví, že má ve vás partnera, na kterého se může spolehnout.

Nejednejte impulzivně a neposílejte dary naslepo

Vybudování vztahu chce čas a pravidelné dlouhodobé darování samozřejmě není pro každého. Jak na to, když vás nějaká neziskovka, problém nebo výzva prostě zaujmou a chcete pomoci teď hned. Vraťme se k analogii s investicemi. O své peníze nejspolehlivěji přijdete, když budete jednat impulzivně. Nepodléhejte tedy prvním emocím, napočítejte si do deseti a podívejte se, koho chcete podpořit. Můžete postupovat třeba následovně:

1. Je jasné, na co konkrétně neziskovka peníze vybírá?

Účel by měl být jasný už ze samotné žádosti o podporu. Pokud je popsán příliš široce a obecně, například prostřednictvím frází o pomoci dětem, zvířátkům nebo všem potřebným, měli byste upozornět.

2. Má neziskovka pro shromažďování darů zaregistrovanou veřejnou sbírku?

Veřejná sbírka dle zákona 117/2001 Sb. není nutnou podmínkou pro přijímání darů.

Neziskovka oslovující širší okruh lidí, které „nezná“, by ji však mít měla. Seznam registrovaných veřejných sbírek je dostupný na stránkách Ministerstva vnitra ČR:

<https://aplikace.mvcr.cz/seznam-verejnych-sbirek/>.

Některé neziskové organizace mají zřízen transparentní účet, ten je však nezbavuje povinnosti postupovat podle zákona o veřejných sbírkách. Obecně platí, že transparentní účet sám o sobě není zárukou poctivosti. Nikde například není psáno, že kromě něj organizace nepoužívá i jiné účty.

3. Probíhá vybírání peněz transparentním způsobem?

Neziskovky často využívají služeb dárcovských portálů. To jsou webové stránky, na kterých najdete profily jednotlivých neziskovek a popisy projektů, na které můžete přispět.

Provozovateli těchto portálů jsou zpravidla také neziskové organizace, které mají dlouholeté zkušenosti v oboru. Doporučit můžeme portály Darujme.cz, Znesnáze21 nebo Daruj správně. Některé neziskovky zveřejňují pouze číslo účtu, ty velké zase mohou používat vlastní platební bránu, v takových případech však buďte pozorní a ověřte si, že víte, kam peníze posíláte.

4. Má neziskovka webové stránky, na kterých je dostatek informací o jejích činnostech a lidech, kteří za ní stojí?

Poslání a činnosti by měli být popsány jasně a srozumitelně, účel sbírky by s nimi měl být v souladu. Na stránkách by také měly být funkční kontakty, kam se můžete obrátit pro více informací. Pokud je vám cokoli nejasného, neostýchejte se tyto kontakty využít.

5. Plní neziskovka své povinnosti vůči veřejným rejstříkům?

Většina neziskovek má povinnost zveřejňovat ve veřejném rejstříku výroční zprávy nebo alespoň účetní závěrky, rejstřík je dostupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR:

<https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>. Církevní neziskovky, jako jsou charity a diakonie, zde však nenajdete, jejich evidenci vede Ministerstvo vnitra ČR. Výroční zprávy v ní nejsou a celkově je natolik zastaralá, že nemá cenu v ní něco hledat. U církevních neziskovek hledejte výroční zprávy přímo na jejich webových stránkách.

Samozřejmostí je, že vám neziskovka (minimálně na vyžádání) vystaví doklad o přijetí daru. O výši daru si pak můžete snížit svůj daňový základ pro výpočet daně z příjmů.

Na ulici buďte vždy ostražití a ptejte se

Přispívání do pouličních sbírek patří k nejrizikovějším, zvláště pokud se rozhodnete přispět neziskovce, kterou neznáte. Také pro tento případ ale existují pravidla, díky nimž minimalizujete nebezpečí, že vás někdo napálí.

1. Mělo by se jednat pouze o registrované veřejné sbírky dle zákon 117/2001 Sb.

Osoba, která vás žádá o peníze, by měla být vybavena kopií osvědčení veřejné sbírky a plnou mocí od organizace, pro kterou prostředky vybírá.

2. Vybírat peníze je možné pouze do zapečetěné schránky

Pokud vidíte, že si dotyčný ukládá peníze do kapes, nic mu nedávejte a volejte policii, jedná se totiž o podvodníka. Podle zákona musí být kasička zabezpečená proti otevírání a opatřená úřední pečeti.

3. Nenechte se manipulovat a ptejte se

Člověk, který vybírá peníze, by vám měl být schopen srozumitelně vysvětlit konkrétní účel sbírky a podat další informace o neziskovce, která sbírku pořádá.

Buďte přitom ostražití proti nátlaku a jinému manipulativnímu chování. Není v pořádku, pokud dotyčný používá například obrázky, které mají za cíl vzbudit silné emoce nebo dokonce pocity viny a strachu, také by ve vás neměl vyvolávat pocit časové tísně – když nepomůžete teď hned, něco hrozného se stane. Nemusí jít přímo o podvod, každopádně ale takové jednání není etické.

Pozor na nevyžádané kontakty prostřednictvím e-mailu nebo telefonu

Nejste si vědomi, že byste nějaké neziskovce poskytli svoji e-mailovou adresu nebo telefonní číslo a přesto vám jejím jménem někdo píše nebo volá a žádá vás o podporu? V takových případech v žádném případě nikam peníze neposílejte! Kromě finančních podvodů zde mohou číhat i další nebezpečí, například v podobě zneužití vašich osobních údajů nebo přístupů k elektronickému bankovníctví.

Samozřejmě je možné, že kontakt organizace získala legální cestou. Mějte na paměti, že seriózní neziskovka na vás nebude vyvíjet nátlak a vyžadovat okamžitou platbu nebo jiný závazek jako například objednání nějakého zboží na dobírku. Pokud vám bude kontakt připadat seriózní, vyžádejte si další informace a rozhodněte se, až budete mít možnost se s nimi seznámit.

Jste na pochybách a potřebujete poradit? Chcete se dozvědět více o tématu transparentnosti a spolehlivosti neziskových organizací? Kontaktujte Asociaci veřejně prospěšných organizací ČR, z.s.

Značka spolehlivosti pro neziskovky

Zárukou pro dárce je značka Prověřená veřejně prospěšná organizace, jejímž správcem je Asociace veřejně prospěšných organizací ČR (AVPO ČR).

„Udělení značky předchází hodnocení, o které si nezisková organizace žádá dobrovolně. V rámci něj sledujeme, zda organizace naplňuje své veřejně prospěšné poslání a efektivně hospodaří s prostředky získanými od dárců. O udělení značky poté rozhoduje rada složená z deseti nezávislých odborníků.“

Ing. Marek Šedivý, prezident AVPO ČR

Aleš Mrázek, AVPO ČR